

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 11.12.2006
KOM(2006) 780 wersja ostateczna

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I
KOMITETU REGIONÓW**

ROCZNE SPRAWOZDANIE NA TEMAT PROGRAMU SAPARD za rok 2005

{SEK(2006) 1628}

1. WPROWADZENIE

Począwszy od 2000 r. UE zwiększyła pomoc przedakcesyjną na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w dziesięciu kandydujących państwach Europy Środkowej i Wschodniej poprzez utworzenie Specjalnego Programu Akcesyjnego na rzecz Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich SAPARD. Zdecydowano się na jego wdrażanie w wyjątkowy sposób: organy krajowe w państwach ubiegających się o udział w programie przyjmują na siebie całkowitą odpowiedzialność poprzez w pełni „zdecentralizowane zarządzanie”, co umożliwia realizację programu SAPARD. Jednym z celów jest wykonanie licznych projektów na rzecz rozwoju obszarów wiejskich na małą skalę, a innym jest stworzenie struktur, które będą mogły stosować wspólnotowy dorobek prawny poprzystąpieniu do Unii Europejskiej. Szczegółowe informacje dotyczące systemów wdrażania i zarządzania programem SAPARD można znaleźć w rocznym sprawozdaniu za rok 2000.

2. GŁÓWNE WYNIKI REALIZACJI PROGRAMU¹

W okresie od 2000 r. do 2005 r., na rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich w krajach-beneficjentach programu przeznaczono łącznie kwotę 2 663,9 mln EUR, z czego 1 334,2 mln EUR przeznaczono dla 8 nowych państw członkowskich (nMS) kwalifikujących się do wsparcia w ramach programu SAPARD² i 1 329,7 mln EUR dla Bułgarii (BG) i Rumunii (RO). W okresie tym beneficjentom faktycznie wypłacono 1 803,0 mln EUR³, co stanowi 94,4 % wszystkich dostępnych środków na mocy rocznych umów finansowych (AFA) w latach 2000–2003 dla nMS i 40,9 % wszystkich dostępnych środków na mocy AFA w latach 2000–2005 dla BG i RO.

W 2005 r. Komisja Europejska (KE) przyznała 250,3 mln EUR dla BG i RO i wypłaciła ogółem wszystkim krajom-beneficjentom programu 811,9 mln EUR, w tym 557,5 mln EUR na rzecz nMS i 254,4 mln EUR na rzecz BG i RO. Płatności dokonane w 2005 r. stanowią 82 % płatności dokonanych w latach 2000–2004. Wskazuje to na znaczny wzrost absorpcji środków UE i wynika głównie z faktu, że poza LV i HU wszystkie nMS osiągnęły 95 % próg, przy którym KE zatrzymuje wypłaty refundacji do momentu zaistnienia możliwości spłaty ostatecznego salda. LV (94,6 %) i HU (91,3 %) były bliskie osiągnięcia tego progu.

W 2005 r. nMS kontynuowały zapłaty na mocy kontraktów zawartych w ramach programu SAPARD. Pod koniec 2005 r. tylko CZ oficjalnie zaprzestały dokonywania wydatków na mocy tego programu i przekazały ostateczny wniosek o płatność, dzięki czemu program mógł zostać zamknięty w 2006 r.

We wszystkich nMS zobowiązania na rzecz beneficjentów przekroczyły znacznie 100 % środków dostępnych w ramach programu SAPARD. Przyznano środki na ponad 34 000 projektów, co stanowi 1 492 mln EUR wkładu Wspólnoty.

W rezultacie nMS mogły szybko rozpocząć wdrażanie poakcesyjnych programów rozwoju obszarów wiejskich.

¹ Patrz załącznik A.

² Czechy (CZ), Estonia (EE), Węgry (HU), Łotwa (LV), Litwa (LT), Polska (PL), Słowacja (SK), Słowenia (SI).

³ Środki wypłacone z tytułu prefinansowania i refundacji.

Całkowita kwota środków publicznych wydanych w ramach programu SAPARD na koniec 2005 r. wyniosła 2 334,9 mln EUR⁴. Znaczną część inwestycji dokonywanych w ramach programu SAPARD stanowią inwestycje dochodowe wspierane ze źródeł publicznych maksymalnie w 50 %. Ogólny bezpośredni wpływ wsparcia w ramach programu SAPARD (całkowite koszty kwalifikowane) wynosi ogółem 4 287,1 mln EUR środków przyznanych na rzecz inwestycji i usług. W związku z tym każde 1 EUR przekazane przez Wspólnotę w ramach programu SAPARD doprowadziło do dokonania inwestycji na ogółem 2,4 EUR.

3. OCENA REALIZACJI CELÓW⁵

W chwili obecnej, gdy realizacja programu SAPARD zbliża się do końca, można ocenić ogólny wpływ programów w poszczególnych krajach.

Sprawozdanie z realizacji dotyczy głównie porównania wyników realizacji programu SAPARD z jego celami. Ocenia stan realizacji działań dotyczących inwestycji w gospodarstwa rolne i w przemysł spożywczy, które w szczególności przyczyniają się do spełniania norm UE. Ocenia również dwa inne działania dotyczące inwestycji na rzecz różnicowania działalności gospodarczej oraz inwestycji na rzecz infrastruktury obszarów wiejskich, które głównie przyczyniają się do zrównoważonego rozwoju gospodarczego i tworzenia miejsc pracy na obszarach wiejskich. Te działania stanowią 93 % ogółu funduszy przyznanych w ramach programu SAPARD⁶.

Ocena horyzontalna na podstawie wszystkich wskaźników ustanowionych w programach SAPARD zostanie dokonana w ramach oceny *ex-post* programów w 8 nMS.

W odniesieniu do BG i RO w niniejszym sprawozdaniu przeanalizowany zostanie postęp, jaki dokonał się w 2005 r.

3.1 Nowe państwa członkowskie

Jeszcze przed końcem 2004 r. wszystkim 8 nMS udało się zakontraktować przyznane im fundusze UE i oraz opracować szereg projektów kwalifikujących się w ramach programów poakcesyjnych.

Inwestycje w gospodarstwa rolne i w przemysł spożywczy, które są głównymi sektorami, jeśli chodzi o przyjęcie norm wynikających z dorobku wspólnotowego, odpowiadają 53 % ogółu funduszy przyznanych nMS w ramach programu SAPARD, z czego 24 % wydatkowano na inwestycje w gospodarstwa rolne, a 29 % - na inwestycje w przemysł spożywczy.

W ramach działania dotyczącego inwestycji w gospodarstwa rolne sektor produkcji zwierzęcej oraz produktów zwierzęcych wykorzystał 41 % całkowitej kwoty zakontraktowanej w 8 nMS. Inwestycje w sektorach win, owoców i warzyw są w znacznej mierze związane z dostosowaniem do norm wynikających z dorobku wspólnotowego. W sektorach tych dokonano ok. 10 % całkowitych inwestycji w ramach omawianego działania.

⁴ W tym współfinansowanie krajowe i płatności przez nMS powyżej pułapu 95 %.

⁵ Załączniki B i C zawierają przegląd horyzontalny.

⁶ Załącznik C.1.

Inwestycje w sektorze roślin uprawnych stanowiły natomiast 17 %. Choć w niektórych krajach sektor upraw ma stosunkowo istotne znaczenie w ogólnej produkcji rolnej, względnie wysoki poziom inwestycji w sektorze upraw jest w pewnym stopniu wynikiem trudności gospodarczych w kosztochłonnym sektorze produkcji zwierzęcej oraz produktów zwierzęcych, co łącznie z brakiem finansowania z kredytów dla wsi doprowadziło do mniejszej absorpcji środków w sektorach produkcji zwierzęcej oraz produktów zwierzęcych, a w związku z tym do większego udziału wsparcia na rzecz sektora roślin uprawnych. Tak było na przykład w 3 państwach bałtyckich, gdzie udział inwestycji w sektorze upraw stanowił 45 % w LV, do 47 % w LT i do 70 % w EE.

Jeżeli chodzi o sektory przetwarzania żywności i jej wprowadzania do obrotu, inwestycje na rzecz produktów mięsnych, mleka i produktów mlecznych, czyli dwóch najważniejszych sektorów, jeśli chodzi o przyjęcie norm wynikających z dorobku wspólnotowego, osiągnęły odpowiednio 52 % i 21 %. Ponadto wyniki monitorowania wykazują, że największy udział w inwestycjach ogółem mają inwestycje mające na celu spełnienie norm wspólnotowego dorobku prawnego. Na przykład w PL, największym beneficjencie programu SAPARD, inwestycje mające na celu dostosowanie do norm sanitarnych i weterynaryjnych obowiązujących w UE stanowią około 87 % inwestycji na rzecz produktów mięsnych i 72 % inwestycji w sektorze produktów mlecznych⁷.

Co więcej, w niektórych krajach dokonano znacznych inwestycji w sektor początkowego przetwarzania, poprawę kontroli jakości i poprawę utylizacji. Na przykład w CZ inwestycje w poprawę struktur kontroli jakości w zakładach przetwórczych wynosiły 23 mln EUR, z czego 99 % wykorzystano na wprowadzenie systemów HACCP w zakładach przetwórstwa mleczarskiego i mięsnego.

Wyniki te sugerują, że inwestycje w ramach tych dwóch działań przyczyniły się do osiągnięcia celów programu SAPARD.

Inwestycje na rzecz infrastruktury obszarów wiejskich oraz różnicowania działalności gospodarczej stanowią 40% ogółu funduszy przyznanych nMS w ramach programu SAPARD, z czego 31% przyznano na inwestycje na rzecz infrastruktury obszarów wiejskich i 9% na inwestycje na rzecz różnicowania działalności gospodarczej.

Inwestycje na rzecz infrastruktury obszarów wiejskich obejmowały przede wszystkim inwestycje w gospodarkę odpadami (39 %), sieć wodociagową (19 %) i miejscowe drogi dojazdowe (35 %). Względnie wysoki poziom inwestycji na rzecz infrastruktury obszarów wiejskich wynika w szczególności z ich wysokiego poziomu PL (47 %), podczas gdy pozostałe nMS przeznaczyły znacznie niższe kwoty na to działanie.

Jeżeli chodzi o różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich, główną dziedziną inwestycji była agroturystyka (27 %), natomiast inwestycje w rozwój podstawowych usług stanowiły 11 % środków przyznanych na to działanie w nMS.

Inwestycje w ramach tych dwóch działań doprowadziły do poprawy podstawowej infrastruktury oraz wspierania zrównoważonego rozwoju działalności gospodarczej na obszarach wiejskich.

⁷

Roczne sprawozdania z realizacji PL, 2005.

3.2 Bułgaria⁸

W 2005 r. UE przyznała BG w ramach AFA na 2005 r. 75,1 mln EUR. W rezultacie całkowita kwota funduszy wspólnotowych przyznanych BG w ramach AFA na lata 2000–2005 wynosi 362,3 mln EUR. Równocześnie KE wypłaciła na rzecz BG 67,2 mln EUR i według stanu w dniu 31.12.2005 r. skumulowane płatności z UE na rzecz tego kraju w latach 2000–2005 wyniosły 158,2 mln EUR (43 % dostępnych funduszy wspólnotowych).

Do tego terminu agencja SAPARD zatwierdziła 1 921 projektów w ramach wszystkich działań (z wyjątkiem działania rolnośrodowiskowego i nawadniania) na łączną kwotę 286,5 mln EUR wkładu UE (79 % AFA na lata 2000–2005). Jednak po tymczasowym zamrożeniu projektów zatwierdzonych na mocy tzw. „procedury ograniczonej w czasie” w 2005 r. zatwierdzono jedynie 1 721 projektów na łączną kwotę 251,8 mln EUR wkładu UE (70 % środków przyznanych przez UE na lata 2000–2005)⁹. Zastosowanie przez agencję tej procedury znacznie opóźniła realizację Programu.

W 2005 r. zatwierdzono jedynie 12 projektów z powodu wyczerpania funduszy w ramach AFA na lata 2000 – 2004 i względnie późnej ratyfikacji AFA na rok 2005. W konsekwencji zawieszono wezwania do składania wniosków dotyczących wszystkich działań z wyjątkiem „Szkolenia zawodowe”, „Tworzenie grup producentów”, „Leśnictwo”, „Zalesianie” i „Pomoc techniczna”, na które pozostały dostępne ograniczone fundusze.

Pod koniec 2005 r. zakończono realizację 1 378 projektów, co odpowiadało zatwierdzeniu do tego terminu 72% projektów, z czego 536 zakończono w trakcie 2005 r. Wkład KE w refundowane dotacje wyniósł 159,1 mln EUR, co odpowiadało 54 % kwoty w ramach AFA na lata 2000–2004.

Działaniami, na które przyznano najwięcej środków, są „Inwestycje w gospodarstwach rolnych” i „Przetwarzanie i wprowadzanie do obrotu”, obejmujące odpowiednio 32% i 34% dostępnych funduszy. Najbardziej udanym działaniem były „Inwestycje w gospodarstwach rolnych”, na które przyznano aż 81 % funduszy zatwierdzonych na 1 324 projektów; 998 z tych projektów zostało zakończonych (391 w 2005 r.). W ramach drugiego najbardziej popularnego działania – „Przetwarzanie i wprowadzanie do obrotu” – zatwierdzono 238 projektów (55 w 2005 r.) obejmujących 59 % wszystkich dostępnych funduszy. Udział sektorów roślin uprawnych, owoców i warzyw w ramach „Inwestycji w gospodarstwach rolnych” pozostaje bardzo duży (77 %), co w pewnej mierze wynika ze znacznej potrzeby racjonalizacji i mechanizacji, a częściowo jest wynikiem trudności gospodarczych w sektorach produkcji zwierzęcej oraz produktów zwierzęcych i słabości usług w dziedzinie kredytów dla wsi. Inwestycje w przetwarzanie i wprowadzanie do obrotu mięsa, ryb, mleka i produktów mlecznych stanowiły 53 % wszystkich zatwierdzonych projektów w ramach działania „Przetwarzanie i wprowadzanie do obrotu”.

⁸ W załączniku C.3.9 przedstawiono przegląd rozdziału funduszy SAPARD pomiędzy działania na rzecz BG.

⁹ „Procedura ograniczona w czasie”, w wyniku stosowania której projekty były zatwierdzane tymczasowo przed ostatnim sprawdzeniem ich kwalifikacji w celu przyspieszenia realizacji, została zatwierdzona przez agencję SAPARD w lipcu 2004 r. Jednak później zgłaszano wobec niej sprzeciw na poziomie poszczególnych krajów i na poziomie KE. W rezultacie doszło do opóźnienia wykonania programu SAPARD w wyniku tymczasowego zawieszenia realizacji projektów do chwili podjęcia ostatecznej decyzji dotyczącej zgodności procedury.

Zwiększył się również poziom kontraktacji w ramach „Różnicowania działalności gospodarczej” – 291 zatwierdzonych projektów odpowiadało 50 % kwoty dostępnej na cały okres programowania. Zakończono realizację 190 projektów (88 w 2005 r.). Najważniejsze projekty realizowane w ramach tego działania dotyczyły inwestycji w agroturystykę (43%) oraz inwestycji na rzecz sektora leśnego, stolarskiego i biopaliw (33 %).

Jeżeli chodzi o działania „Infrastruktura obszarów wiejskich” i „Odnawiania obszarów wiejskich”, poziomy kontraktacji wyniosły odpowiednio 60 % i 50 % kwoty dostępnej na lata 2000–2005, przy czym pod koniec 2005 r. zakończono realizację odpowiednio 17 i 30 projektów. W ramach „Infrastruktury obszarów wiejskich” 83 % funduszy wykorzystano na budowę dróg.

3.3 Rumunia¹⁰

W 2005 r. UE przyznała 175,2 mln EUR dla RO w ramach AFA na rok 2005. W rezultacie całkowita kwota funduszy wspólnotowych przyznanych RO w ramach AFA na lata 2000–2005 wyniosła 967,4 mln EUR. W 2005 r. KE wypłaciła RO 187,2 mln EUR i według stanu w dniu 31.12.2005 r. skumulowane płatności z UE na rzecz tego kraju w latach 2000–2005 wyniosły 385,4 mln EUR (39,8 % funduszy wspólnotowych).

Do końca 2005 r. agencja SAPARD zatwierdziła 1 928 projektów na łączną kwotę 534,8 mln EUR funduszy wspólnotowych (55 % funduszy przyznanych w ramach programu SAPARD na lata 2000–2005). Biorąc pod uwagę to, że aby uniknąć umorzenia funduszy, KE powinna wypłacić na rzecz RO do końca 2006 r. kwotę 792,2 mln EUR¹¹, a do końca roku 2005 wypłacono jedynie 385,4 mln EUR, RO grozi utrata znacznych środków wspólnotowych, jeżeli nie dojdzie do znacznego przyspieszenia wdrażania programu w 2006 r.

Realizacja programu SAPARD rozpoczęła się dopiero w połowie 2002 r. i napotykała poważne trudności, głównie związane z brakiem infrastruktury administracyjnej i kredytów dla gospodarstw rolnych lub przedsiębiorstw wiejskich. Co więcej, w realizacji programu przeszkodziły powodzie, które wystąpiły w RO w 2005 r.

Jeżeli chodzi o zakres szkód (szacowany na 1,6 mld EUR, co odpowiada 3,4 % PKB w 2003 r.), które wystąpiły w okresie od kwietnia do września 2005 r. w prawie każdym okręgu, KE wyraziła zgodę na zmianę przydziału znacznych funduszy na rzecz działania „Infrastruktura obszarów wiejskich” w celu odbudowy zniszczonych obszarów. Co więcej, wyraziła zgodę na zastosowanie odpowiednich postanowień MAFA (wieloletniej umowy finansowej) dotyczących katastrof naturalnych, zezwalających na zastosowanie wyższej stopy współfinansowania przez UE (85 % zamiast 75 %) i wyższej stopy pomocy publicznej (75 % zamiast 50% na rzecz beneficjentów prywatnych) w ramach niektórych działań. Ponadto stworzono nowe poddziałanie na rzecz inwestycji w zapobieganie powodziom.

¹⁰ W załączniku C.3.10 przedstawiono przegląd rozdziału funduszy SAPARD pomiędzy działania na rzecz RO.

¹¹ Termin umarzania funduszy wydłużono o rok w odniesieniu do AFA na lata 2004 i 2005 na mocy rozporządzenia (WE) nr 1052/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. (Dz.U. L 183, 12.7.2006, str. 3).

Generalnie program charakteryzuje się znacznym naciskiem na odbudowę infrastruktury w obszarach wiejskich, natomiast dopiero ostatnio uzyskano większą absorpcję funduszy przez działania związane ze wspólnotowym dorobkiem prawnym. Dlatego nie osiągnięto jeszcze jednego z głównych celów Programu – pomocy RO w spełnieniu wymagań dorobku prawnego UE.

Największą część funduszy wspólnotowych przeznaczono na „Infrastrukturę obszarów wiejskich”. Jednak w trakcie 2005 r. nie zakontraktowano żadnych nowych projektów, ponieważ poziom kontraktacji osiągnął 100% funduszy już w 2004 r. (49 % na drogi, 35 % na instalacje wody pitnej, 16 % na kanalizację). Działaniu „Infrastruktura obszarów wiejskich” zarzucano niską jakość projektu i nieprawidłowości procedur przetargowych. RO dołożyła starań, aby zwiększyć kontrole nad realizacją, w związku z tym żadna z zarzuczanych nieprawidłowości nie doprowadziła dotychczas do korekt finansowych. Ponadto w trakcie powodzi w 2005 r. poważne szkody poniosło również wiele zakończonych projektów.

Związane z dorobkiem prawnym UE działanie „Przetwarzanie i wprowadzanie do obrotu”, które było drugim z kolei działaniem pod względem wielkości przyznanych funduszy, boryka się z poważnymi problemami z absorpcją. Poziom kontraktacji wyniósł tylko 54 % funduszy dostępnych na lata 2000–2005. Sektor produktów mięsnych otrzymał 52 %, a sektor produktów mlecznych – 19 % z kwoty przyznanej temu obszarowi.

Trzecim najważniejszym działaniem są „Inwestycje w gospodarstwach rolnych”. Poziom kontraktacji w ramach tego działania sięgnął jednak zaledwie 28 % dostępnych funduszy (59 % przeznaczono na uprawy rolne, 20 % na mleko, 12 % na mięso). W okresie przygotowań do akcesji należy zwrócić szczególną uwagę na wzmocnienie wdrażania programu w sektorach produkcji zwierzęcej oraz produktów zwierzęcych.

Poziom kontraktacji w ramach „Różnicowania działalności gospodarczej” osiągnął pod koniec 2005 r. jedynie 23 % funduszy przyznanych na lata 2000–2005, z czego 86 % dotyczyło agroturystyki.

4. REALIZACJA I ZARZĄDZANIE PROGRAMEM

4.1 Monitorowanie realizacji programu

W trakcie 2005 r. KE dalej ściśle współpracowała z beneficjentami w zakresie prowadzenia systemów monitorowania i oceny. Poza monitorowaniem bieżącym, 14. Komitet ds. Monitorowania obradujący w 2005 r. koncentrował się na wprowadzaniu zmian do programu. W 2005 r. przyjęto 11 decyzji KE zmieniających programy SAPARD dla 9 krajów (wszystkich z wyjątkiem PL), w tym 8 podjęto w odniesieniu do nMS i 3 – w odniesieniu do BG i RO (załącznik D).

W przypadku tych nMS, które zaprzestały kontraktowania projektów w 2004 r., zmiany dotyczyły przede wszystkim przygotowania ostatecznych płatności.

Głównym celem zmian przyjętych w odniesieniu do BG i RO była większa koncentracja programów na akcesji i poprawa zdolności do ich absorpcji. Co więcej, wprowadzono zmianę umożliwiającą stosowanie specjalnych postanowień w odniesieniu do katastrof naturalnych i zmianę przeznaczenia funduszy na odbudowę infrastruktury dotkniętej powodzią w RO.

4.2 Aktualizacja dotycząca wyników oceny w połowie okresu programowania

Według MAFA konieczna jest aktualizacja wyników oceny w połowie okresu programowania, o ile jest to właściwe. Na tej podstawie podjęto decyzję o dokonaniu takiej aktualizacji w odniesieniu do BG i RO do 31.12.2005 r. Ponieważ żaden z tych krajów nie złożył oceny do tego terminu, sprawozdania zostaną przeanalizowane przez KE w trakcie 2006 r.

4.3 Kredyty dla wsi

Program finansowania małych i średnich przedsiębiorstw ze środków PHARE (ang. Small and Medium Finance Facility, SMEFF) łączy zasoby EBOiR oraz CEB/KfW z dotacjami z PHARE w celu zapewnienia pośrednikom finansowym w krajach kandydujących zachęt do:

- rozszerzenia ich oferty finansowania na MŚP, w tym gospodarstwa rolne i przedsiębiorstwa wiejskie,
- zwiększenia możliwości oceny i monitorowania odpowiednich rodzajów ryzyka i
- zarządzania wielkością ich narażenia na ryzyko.

Celem linii kredytowej dla wsi (ang. Rural Sub Window, RSW) jest wzmocnienie możliwości sektora finansowego w celu zwiększenia dostępu do finansowania dla rolników i przedsiębiorstw wiejskich.

Pod koniec 2005 r. EBOiR podpisał 6 projektów RSW z pośrednikami finansowymi z BG, PL, SK, SI i CZ, na łączną kwotę 47 milionów EUR linii kredytowych i 6,6 mln EUR zachęt z UE. Z kolei CEB/KfW podpisał 2 projekty z pośrednikami finansowymi z SK (5 milionów EUR) i RO (30 milionów EUR) i przyznał łączną kwotę 3,5 mln EUR zachęt z UE.

4.4 Chorwacja

Program dotyczący Chorwacji (HR) został przyjęty przez Komisję Europejską w dniu 8.2.2006 r. W programie tym, w ramach którego wielkość środków finansowych przyznanych na 2006 r. wynosi 25 milionów EUR, określono 3 priorytety do realizacji za pośrednictwem 4 działań: 20 % funduszy wspólnotowych zostanie przyznanych na „Inwestycje w gospodarstwa rolne”, 39 % na poprawę „Przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych i rybnych”, a dalsze 40 % będzie poświęcone doskonaleniu „Infrastruktury obszarów wiejskich”. Pozostały 1 % zostanie wykorzystany na pomoc techniczną.

MAFA dotycząca HR została przyjęta w dniu 6.12.2005 r. i podpisana w dniu 29.12.2005 r. Określono w niej wspólnotowe zasady zarządzania i kontroli programu SAPARD.

Ponieważ zarządzanie programem SAPARD jest prowadzone na wyłączną odpowiedzialność kraju, HR jest zobowiązana do ustanowienia i akredytacji agencji SAPARD, której KE powierzy następnie zarządzanie pomocą.

5. DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z PRZEKAZANIEM ZARZĄDZANIA, MONITOROWANIA I KONTROLI

5.1 Aktualizacja dotycząca przekazania zarządzania pomocą oraz monitorowania¹²

W 2005 r. przeprowadzono tylko jedną misję kontroli przekazania zarządzania pomocą w RO, obejmującą 4 działania. W 2005 r. KE nie wydała decyzji, ponieważ organy RO miały za zadanie wprowadzić zmiany i uzupełnienia do niektórych procedur programu SAPARD, dostosowujące je do wymagań MAFA.

Ponadto przeprowadzono kilka misji informacyjnych w krajach kandydujących – Chorwacji (HR) i Turcji (TK). W przypadku HR celem było śledzenie postępów dokonanych przez Fundusz Krajowy i agencję SAPARD w kierunku akredytacji, natomiast w odniesieniu do TK celem było sprawne uruchomienie procesu akredytacji na mocy nowego Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej (IPA) dostępnego od stycznia 2007 r. i zapewnienie doradztwa i informacji na temat odpowiednich zadań i zakresów odpowiedzialności.

5.2 Decyzja dotycząca rozliczenia rachunków

Roczne rachunki za rok 2004 r. dla 10 krajów (CZ, EE, HU, LV, LT, PL, SK, SI, BG i RO) zostały rozliczone na mocy decyzji KE C(2005) 3656 z dnia 30 września 2005 r.

Decyzja KE z dnia 28 września 2004 r. nie objęła rocznych rachunków za rok finansowy 2003 dotyczących BG, RO i PL. Dlatego przeprowadzono dwie misje kontroli certyfikacji w trakcie 2005 r. w RO i PL, a od BG zażądano dodatkowych informacji. Decyzja KE dotycząca tych 3 krajów zostanie podjęta w trakcie 2006 r.

5.3 Decyzja dotycząca zgodności rozliczenia

Po rozpoczęciu kontroli dotyczącej zgodności rozliczenia we wrześniu 2003 r. kontynuowano ją w latach 2004 i 2005. W 2005 r. przeprowadzono 5 misji kontroli zgodności. W CZ, HU, LT i PL kontrole koncentrowały się na wdrażaniu działań korygujących mających na celu dostosowanie się do zaleceń wydanych podczas pierwszych kontroli przeprowadzonych w latach 2003 i 2004. W RO została przeprowadzona druga kontrola w celu uwzględnienia wydatków zadeklarowanych w 2005 r. i wykonania ogólnej weryfikacji procedur wdrożonych na rzecz nowych działań.

Podczas tych kontroli przeanalizowano wybraną dokumentację dotyczącą płatności oraz skontrolowano na miejscu niektórych beneficjentów końcowych. Ewentualne zastosowanie korekt finansowych w odniesieniu do poniesionych wydatków zostanie poddane ocenie z końcem procedury rozliczania rachunków związanej z tą kontrolą zgodnie z MAFA.

Decyzję dotyczącą zgodności rozliczenia C(2005) 3702 przyjęto w dniu 6.10.2005 r., wyłączając z finansowania przez Wspólnotę niektóre wydatki poniesione przez BG w ramach programu SAPARD, w przypadku dwóch projektów ze względu na istnienie niedopuszczalnych konfliktów interesów pomiędzy beneficjentami i ich konsultantami, a w jednym przypadku ze względu na niezgodność z zasadami przetargów niepublicznych ustanowionych w prawodawstwie Wspólnoty i w MAFA.

¹² Zob. załącznik E.

5.4 Ustalenia Europejskiego Trybunału Obrachunkowego (ETO)

W ramach DAS 2004 ETO sprawdził obsługę Rocznych sprawozdań z realizacji programu SAPARD przez KE, koncentrując się na dokumentacji analiz sprawozdań przez KE i na przestrzeganiu terminów określonych w MAFA. Służby KE wzięły pod uwagę wszelkie przekazane na ten temat uwagi.

Ponadto w ramach sprawozdania rocznego za rok 2004 ETO przeprowadził kontrole w HU oraz SI. Służby KE zbadały te sprawozdania oraz odpowiedzi z MS i prześledziły niektóre problemy stwierdzone w trakcie kontroli w obu krajach. Po tym badaniu KE uważa, że brak jest jakichkolwiek danych przemawiających za istnieniem szeroko zakrojonych błędów lub słabości systemu.

We wnioskach na rok finansowy 2004 ETO zauważył, że ogólnie w odniesieniu do funduszy przedakcesyjnych istnieją zagrożenia różnego stopnia na poziomie organizacji wdrażających w krajach kandydujących. Trybunał stwierdził również, że zidentyfikowano pewne słabości, w szczególności w odniesieniu do programu SAPARD, jednak o niewielkim znaczeniu finansowym. Ogółem stwierdził, że w przypadku tego programu „systemy uwzględniają kluczowe koncepcje, procedury są dobrze udokumentowane i systemy zasadniczo funkcjonują w praktyce w opisanej i akredytowanej postaci... na podstawie przeprowadzonych i wyłączonych kontroli trybunał powtórzył opinię, że systemy nadzorujące i kontrolujące program SAPARD z zasady funkcjonują w praktyce.”

5.5 Informacje o nieprawidłowościach

W 2005 r., poinformowano OLAF o 151 nowych przypadkach nieprawidłowości: 87 w RO, 21 w HU, 19 w PL, 9 w BG, 4 w LV, po 3 w EE i SI, po 2 w LT i CZ i 1 w SK. Liczba przypadków zgłoszonych z nMS wyraźnie maleje, natomiast większość nowych przypadków, o których powiadomiono OLAF, pochodziła z krajów akcesyjnych, w których wydatki z programu SAPARD uległy zwiększeniu. Niektóre kraje, w szczególności RO, zgłosiły nieprawidłowości na kwotę poniżej 4 000 EUR, w związku z czym liczba nieprawidłowości zgłoszonych z tych krajów była dość istotna.

Większość nieprawidłowości wyniknęło z nieprawidłowego stosowania przepisów dotyczących zamówień publicznych, nieprawidłowości rozliczeń księgowych, niekwalifikowanie się pewnych wydatków i sfałszowania dokumentów. Za czynniki ryzyka uznano nieodpowiedni personel, brak szkoleń, wysoki poziom rotacji personelu, a także pragnienie uzyskania przydziału funduszy z programu SAPARD przed ostatecznym terminem związanym z akcesją.

6. PRZYSZŁY ROZWÓJ

6.1 Instrument Pomocy Przedakcesyjnej (IPA)

W 2005 r. KE przygotowała podstawę prawną do kontynuacji polityki reformy pomocy zewnętrznej zaproponowanej w perspektywie finansowej na lata 2007–2013¹³, co doprowadziło do opracowania nowego instrumentu, IPA, zastępującego 5 wcześniejszych instrumentów pomocy przedakcesyjnej – PHARE, ISPA, SAPARD, CARDS i TK. Przygotowano również zasady wdrażania IPA, w tym komponentu „rozwój obszarów

¹³ COM(2004) 101.

wiejskich” (IPARD), i rozpoczęto przygotowania do wdrażania IPARD w zainteresowanych krajach kandydujących (HR, TK, fYRoM).

6.2 Chorwacja

W roku 2005 przyspieszono prace przygotowawcze do komponentu IPARD, który będzie obowiązywać od 2007 r.

Program IPARD będzie bazować na programie SAPARD. Obejmie dodatkowe działania, takie jak „Rozwój i różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich”, „Metody produkcji rolnej służące ochronie środowiska i zachowaniu krajobrazu wiejskiego” i „Działania typu Leader”. Chorwacja przewiduje złożenie planu IPARD do zatwierdzenia przez KE w 2006 r.

6.3 Turcja

W trakcie 3 misji przygotowawczych w Ankarze w kwietniu, lipcu i grudniu 2005 r. władze TK potwierdziły zamiar jak najszybszego rozpoczęcia wdrażania Programu IPARD dla TK, nie później niż w pierwszej połowie 2008 r., przy czym KE przekazała zalecenia na temat najważniejszych działań, jakie powinny zostać podjęte w tym kierunku.

W przypadku wszystkich sektorów objętych programami IPARD wymagana będzie szczegółowa analiza sektora obejmująca ocenę przez niezależnych ekspertów. Na wniosek władz TK jesienią 2005 r. FAO przystąpiła do badania sektora produktów mlecznych, które zakończy się w 2006 r.

Jeżeli chodzi o finansowanie kredytów dla wsi, KE podkreśliła znaczenie dla absorpcji funduszy IPARD, jakie mają dobrze funkcjonujące mechanizmy finansowania.

6.4 Współpraca z organizacjami międzynarodowymi

W ostatnich latach KE coraz bardziej rozszerza zakres współpracy z międzynarodowymi instytucjami finansowymi (IFI) w dziedzinie pomocy przedakcesyjnej na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Doprowadziło to do lepszego poznania funkcjonowania programów SAPARD i IPARD oraz uzyskania potencjalnych obszarów współpracy pomiędzy IFI i KE w tej dziedzinie.

Wkrótce po przyznaniu HR przez UE statusu kraju kandydującego do Unii rozpoczęła się ścisła koordynacja działań i współpraca z Bankiem Światowym (BS) w tym kraju. Udzielony HR przez BS kredyt na rzecz spójności z dorobkiem prawnym UE w rolnictwie (ang. Agricultural Acquis Cohesion Facility) w wysokości 25,5 mln EUR miał na celu rozbudowanie struktur w chorwackim ministerstwie rolnictwa, łącznie ze wsparciem na rzecz ustanowienia agencji SAPARD/IPARD i przygotowaniem działań w ramach programu SAPARD/IPARD.

Bank Światowy wspiera działania typu IPARD w TK w ramach projektu wdrażania reform w rolnictwie (ang. Agriculture Reform Implementation Project, ARIP).

Komisja Europejska pozostawała również w bliskich kontaktach z innymi międzynarodowymi donatorami międzynarodowymi, takimi jak UNDP i USAID, co pomogło w koordynacji odpowiednich działań z zakresu rozwoju obszarów wiejskich. Jest ona ponadto członkiem grupy East-Agri, która jest koordynowaną przez FAO siecią instytucji rolniczych i przedsiębiorczości rolnej prowadzących działalność w rejonie Europy Środkowej i Wschodniej.